

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ
«ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ»**

НАКАЗ

08.09. 2022

м. Дніпро

№ 63/01-04

Про підсумки роботи закладів освіти області за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти в 2021–2022 навчальному році

Керуючись наказами Міністерства освіти і науки України від 24.10.2020 №1452 “Про затвердження Плану всеукраїнських і міжнародних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2021 рік (за основними напрямками позашкільної освіти) та Плану семінарів-практикумів для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти на 2021 рік”, від 15.12.2021 №1379 “Про затвердження Плану всеукраїнських і міжнародних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2022 рік (за основними напрямками позашкільної освіти) та Плану семінарів-практикумів для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти на 2022 рік”, враховуючи підсумкові накази Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, департаменту освіти і науки облдержадміністрації щодо проведення організаційно-масових заходів з дітьми та учнівської молоддю за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти, комунальним закладом освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Дніпропетровської обласної ради проаналізовано діяльність закладів освіти в 2021 – 2022 навчальному році області за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти.

Враховуючи вищезазначене,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Інформаційну довідку про підсумки роботи закладів освіти області за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти в 2021 – 2022 навчальному році.

2. Схвалити в 2021-2022 навчальному році роботу керівництва та педагогічних колективів профільних закладів позашкільної освіти області щодо змістовної координації на місцях еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти відповідно до списку (додаток 1).

3. Відзначити роботу керівників органів управління освітою міських, сільських та селищних рад щодо організації та активної участі здобувачів освіти закладів освіти в організаційно-масових заходах за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти відповідно до списку (додаток 2).

4. Керівникам органів управління освітою міських, сільських та селищних рад (за згодою), комунальних закладів освіти Дніпропетровської обласної ради:

4.1. Ознайомитися з Інформаційною довідкою про підсумки роботи закладів освіти області за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти в 2021 – 2022 навчальному році, що додається.

4.2. Сприяти:

збереженню і розширенню мережі закладів позашкільної освіти, гуртків, дитячих об'єднань еколого-натуралістичного напрямку без права їх перепрофілювання, перепідпорядкування, злиття, закриття, вилучення земельних ділянок та передачі їх, наявного обладнання і техніки в оренду;

забезпеченню умов на здобуття позашкільної освіти шляхом створення філій, збільшення творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного профілю, особливо у сільській місцевості;

підвищенню природничо-екологічної компетенції дітей та молоді, участі учасників освітнього процесу в організаційно-масових заходах за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти.

відзначенню за підсумками 2021 – 2022 навчального року закладів освіти - активних учасників і переможців різнорівневих заходів за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти згідно з Інформаційною довідкою.

5. Координацію роботи за виконанням цього наказу покласти на заступника директора з навчальної роботи КЗО “ОЕНЦДУМ” Майбороду І.О., контроль залишаю за собою.

Директор комунального закладу освіти
“Обласний еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді”

Юрій ПЕДАН

Додаток 1
до листа комунального закладу
освіти “Обласний еколого-
натуралістичний центр дітей
та учнівської молоді”
08.09. 2022 № 63/01-04

СПИСОК
закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти області
для висловлення подяки за змістовну координацію на місцях еколого-
натуралістичного напрямку позашкільної освіти
в 2021-2022 навчальному році

<i>№ з/п</i>	<i>Назва закладу позашкільної освіти</i>	<i>ППП керівника</i>
1	Комунальний заклад “Дитячий екологічний центр” Кам’янської міської ради	ГАВРИЛЮК Антоніна Іванівна
2	Комунальний позашкільний навчальний заклад “Станція юних натуралістів Покровського району” Криворізької міської ради	ШЕПЕТУХА Наталія Миколаївна
3	Комунальний позашкільний навчальний заклад “Станція юних натуралістів Тернівського району” Криворізької міської ради	ЦУРЕНКОВ Андрій Миколайович
4	Комунальний заклад “Міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді Марганецької міської ради”	ЧЕТВЕРИКОВА Олена Миколаївна
5	Комунальний заклад “Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр” Нікопольської міської ради	ТРЕТЬЯКОВ Юрій Юрійович
6	Комунальний позашкільний навчальний заклад “Станція юних натуралістів” м. Павлограда	КИРИЧЕНКО Катерина Борисівна
7	Комунальний позашкільний навчальний заклад “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради	НЕГОДНІКОВА Тамара Іллівна
8	Філія комунального закладу освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” “Шафран”	ЖУРАВЕЛЬ Владислав Євгенович

Директор комунального закладу освіти
“Обласний еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді”

Юрій ПЕДАН

Додаток 2
до листа комунального закладу
освіти “Обласний еколого-
натуралістичний центр дітей
та учнівської молоді”
08.09. 2022 № 63/01-04

СПИСОК

**керівників органів управління освітою міських, сільських та селищних рад
для висловлення подяки за змістовну організацію та активізацію участі
здобувачів освіти закладів освіти в організаційно-масових заходах за
еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти
в 2021-2022 навчальному році**

<i>№ з/п</i>	<i>ППП керівника</i>	<i>Назва органу управління освітою</i>
1.	БОРДЮГОВА Тетяна Петрівна	соціально-гуманітарний відділ Могилівської сільської ради
2.	ДЕМ'ЯНЕНКО Ірина Вікторівна	відділ освіти Павлоградської міської ради
3.	ДІДЕНКО Вікторія Валеріївна	відділ освіти, молоді та спорту Межівської селищної ради
4.	КАЛАШНИК Віта Анатоліївна	відділ освіти, молоді та спорту виконавчого комітету Томаківської селищної ради
5.	КРІПАК Тетяна Петрівна	департамент освіти і науки виконавчого комітету Криворізької міської ради
6.	КУЛІШ Ірина Миколаївна	відділ освіти Марганецької міської ради
7.	МІШУСТА Тетяна Михайлівна	відділ освіти, культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вербківської сільської ради
8.	МОЛЯНОВА Тамара Миколаївна	відділ освіти, культури, молоді та спорту Обухівської селищної ради
9.	ОДРИНСЬКА Ірина Дмитрівна	відділ освіти, культури, молоді та спорту Криничанської селищної ради
10.	РАТУШНЯК Алла Олександрівна	відділ освіти Солонянської селищної ради
11.	РЕВА Наталія Василівна	департамент з гуманітарних питань Кам'янської міської ради
12.	РЯБОКОНЬ Ірина Миколаївна	управління освіти виконавчого комітету Новомосковської міської ради
13.	САЛОГУБ Оксана Володимирівна	управління освіти департаменту гуманітарної політики Дніпровської міської ради
14.	САФОНОВА Валентина Василівна	відділ освіти Нікопольської міської ради

15.	СОПІЛЬНИК Валентина Дмитрівна	відділ освіти, культури, молоді та спорту виконавчого комітету Богданівської сільської ради
16.	СУЧКОВА Світлана Віталіївна	міський відділ освіти виконавчого комітету Першотравенської міської ради
17.	ШЕРЕМЕТ Микола Олександрович	гуманітарний відділ Слобожанської селищної ради

Директор комунального закладу освіти
“Обласний еколого-натуралістичний центр
дітей та учнівської молоді”

Юрій ПЕДАН

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ комунального закладу освіти
“Обласний еколого-натуралістичний
центр дітей та учнівської молоді”
від 08.09. 2022 № 63/01-04

Інформаційна довідка про підсумки роботи закладів освіти області за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти в 2021 – 2022 навчальному році

Координаційно-методична робота за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти

Позашкільна освіта є невід'ємним складником системи освіти України та створює додаткові можливості для духовного, інтелектуального і фізичного розвитку дітей та підлітків. Саме у закладах позашкільної освіти за власним бажанням отримують освітні послуги діти всіх вікових рівнів, зокрема діти пільгових категорій, діти сімей, які опинились в складних життєвих обставинах, схильних до правопорушень, діти, які мають бажання розкрити особистий потенціал, розвивати креативність мислення, схильність до тих чи інших галузей науки.

За статистикою у 2021-2022 навчальному році в Дніпропетровській області існувала найбільша в Україні кількість закладів позашкільної освіти (далі – ЗПО) (комплексні та профільні) - 114, серед яких і мережа закладів еколого-натуралістичного напрямку.

Організацію і координацію еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти на рівні області здійснював комунальний заклад освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” Дніпропетровської обласної ради (далі – КЗО “ОЕНЦДУМ”).

Зберігаючи традиційні напрями діяльності, започатковані під час розбудови та становлення юннатівського руху на Дніпропетровщині, на сучасному освітньому етапі педагоги КЗО “ОЕНЦДУМ” та мережі профільних ЗПО продовжують активно залучати дітей та молодь до участі в екологічній, практичній природоохоронній, дослідницькій діяльності з сільського, лісового господарства, квітникарства, озеленення та благоустрою, постійно вдосконалюючи та оновлюючи форми та методи освітньої та методичної роботи, втілюючи інноваційні технології навчання.

Відповідно до статті 9 Закону України “Про позашкільну освіту” державна політика у сфері позашкільної освіти спрямована на збереження та розвиток мережі комунальних закладів позашкільної освіти без права їх перепрофілювання, перепідпорядкування, злиття, передачі приміщень, обладнання, техніки в оренду, концесію, відчуження (продажу) землі, майна та координацію зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування на подальше становлення і розвиток позашкільної освіти.

Але під час децентралізації та формування територіальних громад на початку 2021 року відбулась реорганізація закладів Магдалинівської селищної ради, зокрема шляхом ліквідації комунального закладу “Станція юних натуралістів”.

Також відповідно до рішення Дніпровської міської ради з 20 закладів позашкільної освіти шляхом приєднання залишилось 8, в зв'язку з чим комунальний

позашкільний навчальний заклад “Станція юних натуралістів” був приєднаний до КПНЗ “Міська станція юних техніків”.

Тому мережа профільних ЗПО області за останній рік зменшилася на 2 установи і склала в 2021-2022 н.р. 9 закладів: 1 - обласний, 5 - у міських громадах (у м.м. Кам'янському, Кривому Розі, Нікополі, Марганці, Павлограді), 1 - в Обухівській селищній раді (у Дніпровському районі) та філія КЗО “ОЕНЦДУМ” ДОР “Шафран” (на базі Могилівської сільської ради Дніпровського району).

В поточному навчальному році на базі трьох комплексних ЗПО діяли профільні відділи:

- еколого-натуралістичний відділ в КНЗ “Криничанський центр учнівської молоді” Криничанської селищної ради, в якому протягом останніх років через брак кадрів проблемним залишається питання подальшого існування відділу і збереження мережі гуртків еколого-натуралістичного напрямку;
- екологічна філія в КПНЗ “Міська станція юних техніків” Дніпровської міської ради;
- еколого-натуралістичний відділ в КПНЗ “Центр дитячої та юнацької творчості “Гармонія” Криворізької міської ради (відкритий у 2021-2022 н. р.).

Відповідно до Плану всеукраїнських і міжнародних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю, Плану навчальних семінарів для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти Міністерства освіти і науки України, розпорядчих документів Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді (НЕНЦ), департаменту освіти і науки облдержадміністрації КЗО “ОЕНЦДУМ” активно залучає заклади загальної середньої освіти територіальних громад області до участі в організаційно-масовій та методичній діяльності. За підсумками 2021 року учасниками та переможцями профільних заходів (акцій, конкурсів, проєктів) були заклади освіти 74 територіальних громад з 86, переважна більшість з них брала участь епізодично тільки в окремих акціях та конкурсах.

Найбільш активно протягом звітнього періоду за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти, за винятком ОТГ, в яких координаторами цієї роботи є профільні ЗПО (а це Криворізька, Марганецька, Нікопольська, Павлоградська, Могилівська та Обухівська), працювали освітні установи Дніпровської, Богданівської, Вербківської, Криничанської, Межівської, Солонянської, Слобожанської, Новомосковської, Першотравенської, Томаківської територіальних громад.

Координаційно-методична функція КЗО “ОЕНЦДУМ” на рівні області реалізується через налагоджене електронне листування з управліннями, відділами освіти об'єднаних територіальних громад області, ЗПО еколого-натуралістичного напрямку, яке дозволяє оперативно доносити інформацію про терміни і вимоги до проведення організаційно-масових заходів для дітей та молоді та методичних заходів для працівників освіти, зокрема позашкільної ланки.

Важливу інформаційно-аналітичну функцію виконують *накази* по кожному організаційно-масовому заходу (організаційні та аналітичні), які проводяться через департамент освіти і науки облдержадміністрації і доводяться до відома кожного керівника органів управління освітою ОТГ через освітні сайти департаменту освіти і науки та КЗО “ОЕНЦДУМ”.

Також для організації оперативної звітності стосовно участі закладів освіти громад в масових і методичних заходах працівниками КЗО “ОЕНЦДУМ” на початку

2022 року була підготовлена *циклограма подання звітних матеріалів за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти*.

Для виконання координаційно-методичної функції на рівні області стосовно розвитку позашкільної та позакласної екологічної освіти і виховання КЗО “ОЕНЦДУМ” щорічно організовує і проводить низку семінарів, семінарів - практикумів, тренінгів. Ці заходи проводяться для різних категорій педагогічних працівників: директорів, методистів, керівників гуртка профільних ЗПО, вчителів природничих дисциплін закладів загальної середньої освіти, спеціалістів управлінь та відділів освіти об’єднаних територіальних громад.

Карантинні обмеження, введені в останній час в країні через поширення хвороби COVID-19, а потім і введення воєнного стану в Україні, сприяли переведенню основних напрямів роботи ЗПО в змішаний режим. Не тільки освітній процес, а й методична робота, зокрема проведення методичних заходів для педагогічних працівників закладів освіти області, які КЗО “ОЕНЦДУМ” проводив щорічно в очному форматі, стали проходити в режимі онлайн.

За звітний період в дистанційному режимі (модератор - КЗО “ОЕНЦДУМ”) було проведено:

для директорів міських та районних ЕНЦ/СЮН:

- семінари “Прогностичні орієнтири розвитку позашкільної екологічної освіти в новому навчальному році” (листопад), “Планування та реалізація освітньої траєкторії розвитку сучасного закладу позашкільної освіти” (лютий);

- онлайн-нарада “Робота закладу позашкільної освіти в умовах дії воєнного стану” (червень).

для методистів, керівників гуртка еколого-натуралістичного напрямку, представників об’єднаних територіальних громад, відповідальних за питання освіти:

- семінар-тренінг “Розвиток творчої активності особистості в процесі пошукової і дослідницько-експериментальної діяльності в закладах позашкільної освіти (листопад);

- семінар “Дослідницька діяльність екологічного напрямку в умовах недостатнього лабораторного обладнання” (лютий).

Деякі методичні заходи, планування проведення яких співпало з початком повномасштабної військової агресії росії на території України, були відтерміновані.

Важливим напрямом методичної роботи за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти є активізація участі педагогів закладів освіти у *фахових конкурсах з педагогічної майстерності обласного та всеукраїнського рівня*.

Так, в обласному етапі *Всеукраїнського конкурсу програм, навчально - методичних матеріалів та віртуальних ресурсів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти* в 2021-2022 н.р. взяли участь педагоги закладів освіти з Дніпровської, Кам’янської, Криворізької, Марганецької, Павлоградської, Обухівської, Лозуватської громад, а також КЗО “ОЕНЦДУМ” та філії “Шафран”. Всього на конкурс була подана 31 творча робота. Творчі матеріали переможців і призерів були направлені до НЕНЦ для участі у фінальному всеукраїнському етапі конкурсу. За результатами фіналу 4 методичні розробки педагогів філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, КПНЗ “СЮН Тернівського району” Криворізької міської ради, КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради та КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради були визнані переможцями.

Вагомими у 2021 році були досягнення педагогів області у *Всеукраїнському конкурсі “Цікава школа”*, який проводиться НЕНЦ спільно з Національною

академією педагогічних наук України та Інститутом проблем виховання з метою впровадження інноваційно-освітніх методів і технологій у закладах освіти України, пропаганди методики позакласної та позашкільної роботи. В цьому заході 9 творчих надбань педагогів КЗО “ОЕНЦДУМ”, КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради, КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради, КПНЗ “Центр дитячої та юнацької творчості “Дружба”, КПНЗ “Сонях” та закладу освіти “Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №42” Криворізької міської ради, КПНЗ “Центр позашкільної роботи № 1” Дніпровської міської ради стали переможцями.

Найбільш вагомим заходом фахової майстерності всеукраїнського рівня є *Всеукраїнський відкритий рейтинг якості позашкільної освіти “Золота когорта позашкільників”*. В поточному році відразу 5 позашкільних установ області стали переможцями цього престижного методичного заходу, а саме: КЗО “ОЕНЦДУМ”, філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, КПНЗ “Дитячо-юнацький центр “Штурм” Дніпровської міської ради, КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради, КПНЗ “Центр дитячої та юнацької творчості “Гармонія” Криворізької міської ради.

В умовах змішаного та дистанційного навчання надзвичайно важливу роль відіграють інформаційно-комунікаційні засоби навчання.

Протягом року плідно працював сайт КЗО “ОЕНЦДУМ” (dneprunnat@ukr.net), який на сьогодні є єдиним обласним освітнім сайтом, де висвітлюється поточна інформація стосовно проведення організаційно-масових заходів за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти (анонси, листи, накази, циклограми подання звітних матеріалів тощо). На сайті оперативно розміщуються і інші матеріали про проведення методичних заходів (семінарів, круглих столів тощо, конкурсів з фахової майстерності), презентуються творчі роботи переможців масових та методичних заходів обласного та всеукраїнського рівня. Для наповнення сайту педагогічні працівники постійно створюють авторський актуальний контент.

Свої офіційні сторінки в соціальній мережі Facebook для широкого доступу мають всі ЗПО еколого-натуралістичного напрямку області, де розміщується інформація про творчі здобутки вихованців і педагогів, матеріали з досвіду роботи за різними напрямками діяльності, корисні посилання, розроблені авторські майстер-класи, вікторини, відеоматеріали тощо.

Робота творчих учнівських об’єднань еколого-натуралістичного профілю

В профільних ЗПО еколого-натуралістичного спрямування області (СЮН/ЕНЦ) спостерігалася відносна стабільність у збереженні кількості гуртків та контингенту вихованців.

В 2021-2022 навчальному році в закладах освіти області діяло 529 еколого-натуралістичних творчих учнівських об’єднань, в яких додаткову освіту з природних дисциплін отримували 6 905 вихованців (в порівнянні з минулим навчальним роком це збільшення на 14 гуртків, але при цьому зменшення на 95 дітей).

За даними департаменту освіти і науки облдержадміністрації за кількістю вихованців ЗПО еколого-натуралістичного спрямування області знаходяться на четвертій позиції після художньо-естетичного, науково-технічного та фізкультурно-спортивного напрямів.

Найбільша кількість профільних учнівських об’єднань діяла в мережі закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти напрямку, яка нараховувала 335 гуртків

(зменшення на 50 гуртків), в яких навчалися *4 330 вихованців* всіх вікових рівнів (кількість зменшилася на 818) за напрямками:

- загально-біологічний – 118 гуртків/1 518 вихованців (зменшення на 34 гуртка, 619 вихованців);
- екологічний – 71 гурток/903 вихованці (зменшення на 26 гуртків, 374 вихованців);
- сільськогосподарський – 31 гуртків/401 вихованець (зменшення на 1 гурток, але збільшення кількості вихованців на 57);
- декоративно-ужитковий – 16 гуртків/224 вихованці (збільшення на 1 гурток, 21 вихованця);
- квітково-декоративний – 33 гуртки/430 вихованців (зменшення на 13 гуртків, на 231 вихованця);
- нетрадиційні нові форми – 44 гуртки/563 вихованця (збільшення на 5 гуртків, 27 вихованців);
- інших гуртків - 22 гуртки/321 вихованець (в минулому році цей показник був представлений двома гуртками, 30 вихованців).

Профільність гуртків в ЗПО області за останній рік збільшилася з 88 до 97 зв'язку із збільшенням у КПНЗ “Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді” Обухівської селищної ради кількості гуртків спортивного та естетичного напрямку (21 гурток з 42).

Після введення в країні воєнного стану залежно від безпекової ситуації освітній процес у профільних ЗПО здійснювався за дистанційною та змішаною формами навчання.

Робота гуртків еколого-натуралістичного напрямку була організована і в багатьох закладах загальної середньої освіти області, а також в комплексних закладах позашкільної освіти, де крім профільних гуртків діяли студії, клуби, відео клуби, еко театри, агітбригади, експедиційні загони, юннатівські та екологічні секції, учнівські виробничі бригади та виробничі ланки, учнівські лісництва, наукові товариства тощо.

Серед загальної кількості гуртків на базі комплексних закладів позашкільної освіти році працювало *107 еколого-натуралістичних творчих учнівських об'єднань з охопленням 1390 вихованців* (збільшення на 68 гуртків, 643 вихованця).

В закладах загальної середньої освіти області була організована робота *87 гуртків, які охоплювали 1 185 вихованців* (зменшення на 4 гуртки, 128 вихованців).

Про організацію роботи еколого-натуралістичних гуртків в закладах освіти в поточному році звітували Богданівська, Васильківська, Вербківська, Верхньодніпровська, Гречаноподівська, Губинська, Магдалинівська, Новомосковська, Новопільська, Петриківська, Покровська, Софіївська територіальні громади, в яких були відкриті і працювали від 1 до 9 профільних гуртків.

Через гурткову діяльність реалізуються важливі аспекти освітнього процесу: безпосередньо освітньо-виховний, змістовно-дозвільневий, науково-дослідний, трудовий, комунікативний, соціальної адаптації, здоров'язбережувальний, професійного самовизначення тощо.

У зв'язку з карантинними обмеженнями під час пандемії актуальними стали індивідуальні форми роботи. Наприклад, самостійне створення презентації чи відеоролику на задану тему, з подальшим викладанням в соціальних мережах. Під час виконання завдання діти опрацьовують теоретичний матеріал, виконують практичне завдання.

У процесі роботи профільних гуртків педагоги активно використовують біологічні та екологічні вікторини, рольові ігри, виставки малюнків та виробів з природного матеріалу, конкурси малюнків та плакатів на природоохоронну тематику, розв'язування різних проблемних екологічних ситуацій.

В 2021-2022 н.р. через введення воєнного стану та обмежений доступ до роботи безпосередньо в природних умовах актуальною формою роботи стали віртуальні екскурсії. Вихованці гуртків створюють за завданнями педагогів тематичні віртуальні екскурсії, використовуючи матеріали минулих років та інші джерела.

З метою підтримки інноваційно діючих творчих учнівських об'єднань та гуртків еколого-натуралістичного профілю, пошуку нових форм, методів і моделей організації позашкільної еколого-натуралістичної роботи з дітьми та учнівською молоддю, підвищення майстерності педагогів, сприяння їх самореалізації та стимулювання подальшої творчої педагогічної діяльності КЗО "ОЕНЦДУМ" започаткував і щорічно наприкінці року проводить *обласний конкурс "Краще творче учнівське об'єднання еколого-натуралістичного профілю"* За останні 3 роки свої напрацювання в галузі проведення екологічної, біологічної та практичної природоохоронної діяльності представили понад 50 творчих учнівських об'єднань, які діють в закладах загальної середньої та позашкільної освіти області.

В 2021-2022 н.р. переможцями конкурсу стали творчі учнівські об'єднання КЗО "ОЕНЦДУМ" та закладів освіти Криворізької, Марганецької, Покровської міських рад та Слобожанської селищної ради, які змістовно розкрили свою діяльність і досягнення.

Робота з еколого-природоохоронного та біологічного напрямку

Кожний навчальний рік за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти розпочинається в області з проведення *обласного етапу Всеукраїнської акції "День юного натураліста"*, який ставить за мету активізацію роботи з дітьми та учнівською молоддю щодо формування екологічної культури, залучення до практичної природоохоронної роботи та інших біологічних напрямів.

У вересні 2021-2022 навчального року, незважаючи на карантинні обмеження щодо поширення коронавірусної хвороби COVID-19, про свою участь в акції звітували індивідуальні та колективні учасники закладів освіти 25 територіальних громад, які надали майже 70 творчих робіт про проведену на місцях активну діяльність щодо популяризації еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти. Крім профільних ЗПО області, які традиційно є найактивнішими організаторами та учасниками акції в своїх громадах, також творчо підійшли до проведення цього заходу учнівські та педагогічні колективи філії "Богданівська гімназія" Богданівського ліцею Богданівської сільської ради, філії "Мар'янівська гімназія" Миколаївського ліцею Губиниської селищної ради, закладів освіти "Чаплінський ліцей" Петриківської селищної ради, "Запорізький ліцей" Апостолівської міської ради, "Навчально-виховний комплекс № 70" "Середня загальноосвітня школа- дошкільний навчальний заклад (ясла-садок)" Дніпровської міської ради, "Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 110" та "Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 48" Криворізької міської ради.

В першій половині 2021-2022 навчального року заклади освіти області також активно звітували за проведену на місцях практичну природоохоронну роботу в рамках *обласних етапів всеукраїнських акцій та конкурсів еколого-біологічного напрямку: "Біоцит", "Вчимося заповідувати", "До чистих джерел", "Птах року"*.

Підсумки цієї діяльності здобувачів освіти були підведені на *обласному конкурсі юних натуралістів за напрямом “Практична природоохоронна робота та екологія”*, на який було надано 58 звітних матеріалів від учасників з 29 територіальних громад, а роботи переможців були відправлені в НЕНЦ для участі у фінальних всеукраїнських етапах цих профільних заходів.

Не втрачає актуальності на обласному рівні започаткований КЗО “ОЕНЦДУМ” за сприяння Публічного акціонерного товариства “ДТЕК ДНПРООБЛЕНЕРГО” щорічний *обласний конкурс “Лелека”*, який проводиться з метою розширення знань учнівської молоді про стан популяції білого лелеки в області, активізації громадської позиції щодо збереження природи рідного краю. За звітний період у конкурсі за номінаціями: “Наукові дослідження” та “Еколого-просвітницька діяльність” взяли участь як окремі здобувачі освіти, так і гуртки, об’єднання та колективи закладів освіти з 13 територіальних громад. Найкращими були визнані роботи 8 учасників з Васильківської, Обухівської, Царичанської, Марганецької, Дубовиківської, Криничанської та Першотравенської ОТГ.

Введення воєнного стану через повномасштабну агресію російської федерації значно ускладнило проведення практичної природоохоронної роботи на території природних об’єктів та територій області. Через мінну небезпеку відвідування лісових масивів, лісо- та прибережних смуг, інших ділянок природних територій, на базі яких, як правило, юними екологами проводяться моніторингові спостереження та дослідження довкілля, практичні природоохоронні дії, було заборонено.

Та не дивлячись на це, у весняно-літній період 2022 року заклади освіти області активно спрацювали при проведенні профільних організаційно-масових заходів. На змістовному організаційному рівні були проведені обласні етапи всеукраїнських організаційно-масових заходів:

- юнацького фестивалю “В об’єктиві натураліста” – 100 учасників з 15 громад;*
- конкурсу дитячого малюнка “Зоологічна галерея” – 85 учасників з 18 громад;*
- природоохоронного конкурсу “Годівничка” – 44 учасника з 21 громади;*
- природоохоронного конкурсу “День зустрічі птахів” – 33 учасника з 15 громад.*

Наприкінці навчального року був проведений *обласний природоохоронний конкурс “Природна скарбниця Придніпров’я”*, який традиційно проводиться за наступними номінаціями: “Балки Придніпров’я”, “Дерево життя”, “Первоцвіти Дніпропетровщини”. В конкурсі цього року взяли участь 55 учасників з 16 громад області.

В поточному році здобувачі освіти закладів освіти області мають також гарні здобутки за еколого-біологічним напрямом на всеукраїнському рівні. Вони отримали вагомі результати у фінальних етапах всеукраїнських профільних організаційно-масових заходах в кількості призових місць, а саме :

- *акція “Фотозона: Фауна моєї Батьківщини” – 299;*
- *природоохоронний конкурс “Годівничка” – 25;*
- *природоохоронно-пропагандистська акція-конкурс “Птах року” - 38;*
- *конкурс дитячого малюнка “Зоологічна галерея” – 20;*
- *акція “День юного натураліста” – 8;*
- *конкурс дослідницько-експериментальних робіт з природознавства “Юний дослідник” – 8;*
- *конкурс “Вчимося за повідувати” – V етап – 5;*
- *V Всеукраїнський конкурс творчих робіт школярів “Гуманне ставлення до тварин” - 5;*
- *еколого-натуралістичний похід “Біоцит” - 4;*

- турнір юних біологів “NEOBIO” – 4;
- збір юних лідерів “Дитячий екологічний парламент” – 4;
- науково-освітній проект “Учителі та учні досліджують явище цвітіння водоїм в Україні” - 3;
- екологічний конкурс “Мала річка моєї батьківщини” – 2;
- турнір юних хіміків ім. академіка В.В. Скопенка – 1.

Робота в галузі сільського і лісового господарства, зоології та тваринництва

На початку 2022 року в Дніпропетровській області функціонувало 12 учнівських лісництв, за якими було закріплено понад 1500 га площі земельних ділянок, на базі Кам'янської, Криворізької, Марганецької, Павлоградської міських рад, Обухівської селищної ради, Богданівської, Великомихайлівської, Вербківської, Любимівської, Межиріцької, Могилівської сільських рад

В учнівських лісництвах отримували знання по основам лісознавства і навчались сучасним технологіям вирощування лісових культур біля 700 учнів, які разом з фахівцями лісової справи проводили багато корисних справ: вирощування саджанців та догляд за ними; заготівля насіння деревних та чагарникових порід, догляд за тваринами і птахами взимку; виготовлення годівничок для птахів, пропагандистська діяльність серед населення тощо.

З початком введення воєнного стану, в зв'язку дистанційним режимом роботи в закладах освіти майже всі учнівські лісництва Дніпропетровської області тимчасово призупинили свою діяльність.

Про свою практичну роботу протягом весняно-літнього періоду 2022 року звітувало тільки Обухівське учнівське лісництво КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради Дніпровського району, в якому навчаються і працюють 80 учнів. За ними закріплено на території ДП “Обухівське лісництво” 6 га землі.

Навесні 2022 року юні лісівники разом з працівниками лісництва виготовляли та розвішували годівнички, шпаківні і дуплянки, доглядали за двома шкільними відділеннями сосни звичайної на території лісництва загальною площею 0,025 га, допомагали у догляді лісорозсадника сосни звичайної, площею 0,025 га (22,4 тис. шт. сіянців).

Адаптуючись до сучасних умов, лісівники проводили для учнів он-лайн та офлайн екскурсії, надавали консультації по науково-дослідницькій діяльності, а також вели постійну консультативну роботу по участі у всеукраїнських та обласних акціях та конкурсах. Також для юннатів за підсумками роботи лісництва за рік була організована і проведена екскурсія до деревообробного цеху в Обухівському лісництві.

Однією з форм трудового виховання здобувачів освіти у сучасному закладі освіти є *організація роботи на навчально-дослідних земельних ділянках* (далі - НДЗД), особливо це стосується молодшої та середньої ланки здобувачів освіти, де вони отримують не тільки теоретичні знання, а й практичні навички вирощування польових, овочевих, плодкових та ягідних культур. Робота на НДЗД спрямована на підвищення ефективності та якості дослідної роботи, задоволення потреб учнів у професійному самовизначенні, залученні їх до практичної діяльності.

В 2021-2022 н.р. в області за статистичними даними працювало 875 закладів освіти, з них - 280 мають НДЗД, інші заклади мають різноманітні клумби, плодіві та декоративні дерева, кущі. Кількість НДЗД зменшується, це пов'язано з рядом причин:

процесом оптимізації шкіл у сільській місцевості, відсутністю малогабаритної техніки, обмеженням в закладах освіти водопостачання влітку.

В профільних ЗПО НДЗД є базою проведення лабораторних та практичних занять, передбачених програмами з природознавства, біології, трудового навчання та програмами творчих учнівських об'єднань біологічного та сільськогосподарського напрямів, організації позакласної дослідницької роботи та проведення літніх виробничих практик. В мережі профільних ЗПО області (9 закладів) НДЗД не має тільки філія КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”.

Провідна роль у роботі учнівських НДЗД належить сільськогосподарському дослідництву. Вихованці ЗПО протягом року активно брали участь у науково-дослідній роботі, розробляли схеми дослідів, проводили фенологічні спостереження за сільськогосподарськими культурами, оформляли дослідницькі роботи.

Зразкові НДЗД мають КЗО “ОЕНЦДУМ” та ЗПО еколого-натуралістичного напрямку Криворізької, Кам'янської, Обухівської громад. Вони є сучасними платформами проведення експериментально-дослідницької, профорієнтаційної та суспільно-корисної роботи, оволодіння дітьми та молоддю практичними уміннями і навичками з основ аграрного виробництва.

Заслужують на увагу НДЗД окремих закладів загальної середньої освіти Верхньодніпровської, Томаківської, Межівської, Богданівської, Вербківської, Зайцівської, Мирівської громад.

Серед профільних ЗПО 8 (крім філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”) мають *навчально-дослідні тваринницькі комплекси (НДТК)*, а також *міні-королеферми, міні-птахоферми, куточки живої природи та акваріумні комплекси*, які є базами для проведення лабораторних занять, практичних спостережень, для підготовки та написання науково-дослідницьких робіт юними зоологами, тваринниками, птахівниками, ветеринарами. Робота з живими об'єктами активізує пізнавальну і творчу діяльність вихованців, виховує повагу до праці.

На обласному рівні результати своєї роботи юні аграрники, лісівники та тваринники демонстрували на *обласному конкурсі юних натуралістів за напрямом “Експериментальна робота з біології, продуктивна праця і дослідницька робота в галузі сільського та лісового господарства”*. На конкурс було надано 53 звітні роботи здобувачів освіти з 21 громади області. Вони представляли підсумки своєї роботи за щорічними номінаціями: *“Дослідницький марафон”, “Живи, Земле”, “Кролик”, “Плакаємо сад” та “Ліси для нащадків”*.

Роботи переможців були відправлені в НЕНЦ для участі у фінальних всеукраїнських етапах цих профільних заходів, де отримали такі результати:

- акція *“Дослідницький марафон”* – 13 переможців;
- *олімпіада випускного шкільного дослідництва* – 11;
- конкурс *“Кролик”* – 9;
- акція *“Ліси для нащадків”* – 7;
- конкурс *юних зоологів і тваринників* – 4;
- конкурс *“На кращу навчально-дослідну земельну ділянку”* – 4;
- *зліт юних дослідників-природознавців* – 3;
- акція *“Плакаємо сад”* – 2.

З початком воєнної агресії росії проти України робота профільних ЗПО області за сільськогосподарсько-тваринницьким напрямом була переведена на вирішення нагальних питань виробництва продуктів харчування в частині рішень розробленої *обласної продовольчої програми*.

ЗПО області мають потужну матеріально-технічну базу: навчально-дослідні земельні ділянки, плодові сади, плодово-ягідні розсадники, пасіки, кролеферми, теплиці, парники, що складає пристойний ресурс для виробництва сільськогосподарської продукції.

У весняний період 2022 року КЗО “ОЕНЦДУМ” спільно із профільними ЗПО був підготовлений *План заходів з розвитку продовольчої програми по галузях (тваринництво, овочівництво, садівництво та інш.) на 2022-2025 рр.* в сфері позашкільних закладів Дніпропетровської області.

Враховуючи умови сьогодення, ЗПО еколого-натуралістичного напрямку області спрямовують свою діяльність на збільшення продуктивності НДЗД, розвиток тваринницької сфери, що розвиває і формує у здобувачів освіти власне бачення господарювання, впровадження ринкових методів регулювання виробництва продукції сільського господарства, тваринництва з урахуванням балансу попиту і пропозицій та сприяє участі у реалізації юннатівського продуктивного буму та продовольчої програми в Україні в цілому.

Робота з квітництва, благоустрою, озеленення та ландшафтного дизайну

Одним з головних напрямів роботи закладів освіти області є проведення організаційно-масових заходів та практичних дій по озелененню та благоустрою територій освітніх установ, а також парків, скверів, інших зон відпочинку в населених пунктах області.

За останній час в багатьох закладах освіти проводиться реконструкція пришкольніх територій з використанням елементів ландшафтного дизайну, малих архітектурних форм, газонів, зі створенням рекреаційних зон відпочинку, при цьому висаджуються декоративні дерева, чагарники, газоні трави, багаторічні квіти.

Підсумком цієї діяльності є участь закладів освіти в *обласному конкурсі “Школа – мій рідний дім”*, який щорічно проводиться КЗО “ОЕНЦДУМ” з метою покращення озеленення закладів освіти, ознайомлення з новими тенденціями в галузі ландшафтного дизайну та декоративного садівництва, вивчення пріоритетних напрямів у формуванні сучасного інтер’єру та формування високого рівня еколого-естетичної культури учнів.

Конкурс, який традиційно проводиться за номінаціями: “Школа – мій рідний дім”, “Музей кімнатних рослин”, “Саду мого дивосвіт”, вже понад два десятиліття не втрачає своєї популярності.

В 2021-2022 н.р. на конкурс була надана 61 робота від закладів загальної середньої, професійно-технічної та позашкільної освіти 29 ОТГ області. В роботах учасників були представлені план-схеми з розташуванням клумб, алей, дендропарків, інформації про колекції висаджених рослин, обґрунтування наукового підходу до догляду за рослинами, а також шляхи практичної реалізації проєктів по озелененню інтер’єру та ландшафтному дизайну.

Переможцями стали колективи закладів освіти Апостолівської, Вільногірської, Губиниської, Зайцівської, Кам’янської, Криворізької, Марганецької, Межівської, Обухівської, Павлоградської, Петриківської, Першотравенської, Томаківської, Широківської ОТГ.

Набуттю вихованцями трудових навичок, активізації пізнавальної, творчої та просвітницької діяльності вихованців, психотерапевтичному ефекту, формуванню екологічної та естетичної культури особистості сприяє робота в спорудах закритого ґрунту, теплицях, оранжереях.

Кількість теплиць в закладах загальної середньої освіти області рік від року скорочується внаслідок проблем з ремонтом, опаленням та водопостачанням, переважна більшість з них утримується тільки у весняно-літній період.

Серед ЗПО області робочі теплиці мають: КЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради (оранжерея, теплиця) та КЗО “ОЕНЦДУМ” (оранжерея), де дослідницька робота проводиться за завданням вчених кафедри фізіології та інтродукції рослин ДНУ ім. О.Гончара, кафедри біотехнології УДХТУ та ДДАЕУ.

Закритий ґрунт в КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради представлений невеликою теплицею, обладнаною на веранді та 2 парниками, в КПНЗ “Станція юних натуралістів Тернівського району” Криворізької міської ради - 2 теплиці, обладнані компанією “Метінвест”, які працюють у весняно-літній період. Постійно поповнюється квітами і модернізується оранжерея, яка знаходиться в приміщенні КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради.

Серед комплексних ЗПО тепличне господарство ведеться в екологічній філії КПНЗ “Станція юних техніків” Дніпровської міської ради.

Результати роботи юних квітників області у закритому ґрунті були представлені у *всеукраїнському заочному конкурсі “Дивовижна теплиця”*, за підсумками якого III місця посіли вихованці КЗО “ОЕНЦДУМ”, КПНЗ “СЮН Покровського району” Криворізької міської ради та КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради.

Загальним підсумком роботи закладів освіти з квітництва в закритому і відкритому ґрунті, з озеленення та ландшафтного дизайну на рівні області є участь в *обласному конкурсі юних натуралістів за напрямом “Квітництво та озеленення”*.

В 2021-2022 н.р. напрям традиційно проводився за номінаціями *“Квітковий розмай”*, *“Досліджуємо краций сорт”*, *“Ландшафтний дизайн”* за участю 24 здобувачів освіти з 14 ОТГ. Учасники представили на розгляд журі свою діяльність по створенню в освітніх закладах комфортного середовища з використанням кімнатних квітів, ландшафтних композицій, з постановки різноманітних дослідів, як в закритому, так і в відкритому ґрунті.

Роботи переможців були відправлені в НЕНЦ для участі у фінальних всеукраїнських етапах організаційно-масових заходів квітково-декоративного профілю.

Вже кілька років на теренах області з метою розвитку творчої ініціативи та пізнавальної діяльності молоді, пропаганди бережливого ставлення до природи, збереження біологічних ресурсів, формування практичних умінь та навичок вихованців по виготовленню новорічно-різдвяних композицій, які символізують та відображають новорічно-різдвяну флористику, сприяють розвитку флористичного мистецтва в Україні, КЗО “ОЕНЦДУМ” проводить *обласний конкурс “Новорічна композиція”*. За час проведення він вже став одним з наймасовіших за кількістю учасників.

В грудні 2021 року-січні 2022 року для участі в конкурсі було подано 493 творчі роботи від здобувачів освіти закладів освіти з 54 територіальних громад області. Кількість робіт в порівнянні з минулим роком значно збільшилась (більше як на 155 творчих робіт).

Найкращі творчі роботи переможців конкурсу були направлені до НЕНЦ м. Києва для участі у *Всеукраїнському конкурсі “Новорічна композиція”*. Це роботи здобувачів освіти Дніпровської, Криворізької, Кам’янської, Перещепинської, Верхівцевської, Черкаської, Слобожанської, Томаківської, Іларіонівської,

Широківської, Покровської, Червоногригорівської, Дубовиківської, Личківської територіальних громад.

До новорічних та різдвяних свят в рамках проведення конкурсу на базі департаменту освіти і науки облдержадміністрації та КЗО “ОЕНЦДУМ” були організовані виставки кращих робіт учасників конкурсу “Новорічна композиція”

Робота виставки, організованої на базі КЗО “ОЕНЦДУМ”, була представлена в сюжеті регіонального телебачення (34 канал), яку презентували організатори заходу та вихованці КЗО “ОЕНЦДУМ”, які посіли призові місця в обласному конкурсі “Новорічна композиція”.

На період дії воєнного стану в Україні особливого значення набуло трудове виховання здобувачів освіти, тому МОН України та НЕНЦ започаткували загальнонаціональну трудову акцію “Турбота тобі, рідна моя Україно!”, яка проводиться з метою залучення працівників закладів позашкільної освіти, здобувачів освіти та їх батьків до практичної природоохоронної роботи, здобуття знань, навичок у галузі сільського і лісового господарства та формування у юних громадян почуття соціальної відповідальності.

Серед основних завдань акції, до якої активно долучилися всі профільні ЗПО області, - закладання плодкових садів, шкілок, розсадників; створення зелених насаджень в населених пунктах та навколо них, закладання шкілок, лісорозсадників у закладах освіти, лісництвах, на НДЗД та присадибних ділянках; благоустрій територій, закладка та створення газонів, квітників, розаріїв та клумб різних типів; облаштування пам’ятників воїнам, висаджування кущів і квітів.

Результати участі в акції колективи профільних ЗПО області постійно презентують на сайтах, в соціальних мережах.

Робота з національно-патріотичного виховання

В роботі кожного закладу освіти на сучасному етапі вагоме місце посідає національно-патріотичне виховання, яке “червоною ниткою” проходить через весь освітній процес, а також через проведення тематичних виховних організаційно-масових заходів.

Виховні заходи патріотичного спрямування дозволяють вихованцям встановити причино-наслідковий зв'язок між подіями минулого і сучасного, сприяють утвердженню в свідомості вихованців переконань про єдність і соборність України; спонукають до активної соціальної позиції “патріот-громадянин”. Вони також сприяють соціалізації дитини, розвитку комунікативних здібностей; умінню протидіяти маніпулятивним і пропагандистським впливам; підвищенню медійної та правової грамотності.

В кожному закладі освіти за звітний період були проведені заходи патріотичного змісту з відзначенням знаменних і пам’ятних дат року, інформаційно-просвітницькі, урочисті, пізнавально-виховні заходи та бесіди, спрямовані на поглиблення знань учнів та вихованців про найважливіші події в історії України та Дніпропетровщини.

Всі профільні ЗПО області протягом року проводили для вихованців своїх закладів всіх вікових рівнів, а у воєнний час - для дітей та родин внутрішньо переміщених осіб, для громадськості, волонтерів активну роботу національно-патріотичної спрямованості. Наприклад, народознавчі та еколого-красознавчі екскурсії в Міжшкільному екологічному музеї, участь в акції “Зроби подарунок військовослужбовцю” (КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради), участь у конкурсі,

присвяченому творчості Л. Українки “Любила гори, трави, квіти, а Ви любіте Україну, діти..” (екологічна філія КПНЗ “Міська станція юних техніків” Дніпровської міської ради), участь у Всеукраїнському конкурсі творчості дітей та учнівської молоді “За нашу свободу”, у марафоні для дітей та молоді “Разом у майбутнє: моя країна після Перемоги” (КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради), еколога-красознавчі походи з метою вивчення історичної спадщини Нікопольщини (КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ”) тощо.

З метою виховання національного світогляду учнівської молоді через пізнання народного мистецтва; залучення молодого покоління до джерел і процесу творення українського народного мистецтва, відродження національних традицій, пошуку і підтримки обдарованої молоді та заохочення її до творчої самореалізації КЗО “ОЕНЦДУМ” був проведений *обласний конкурс “На кращого юного майстра народних ремесел”*.

В 2021-2022 н.р. в конкурсі взяли участь здобувачі освіти закладів освіти з 30 територіальних громад. Всього на розгляд журі, до складу якого входили досвідчені майстри народних ремесел регіону, було подано 264 роботи за номінаціями “Різьблення по дереву”, “Писанкарство”, “Лозоплетіння”, “Народна вишивка”, “Вироби з соломи і лози”, “Петриківський розпис”.

Найкращий рівень робіт з декоративно-прикладного мистецтва показали учні та вихованці закладів освіти Дніпровської, Марганецької, Кам’янської, Криворізької, Новомосковської, Нікопольської, Покровської, Піщанської, Слобожанської, Магдалинівської, Межівської, Царичанської, Петриківської, Вербківської, Іларіонівської територіальних громад та філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”.

Юні майстри народних ремесел області також взяли активну участь (106 учасників) у традиційній всеукраїнській зимовій *виставці-конкурсі “Український сувенір”*, яка проводиться НЕНЦ з метою стимулювання розвитку творчого пошуку, художнього смаку при виконанні креативних робіт з використанням традиційних матеріалів і технік, сприяння налагодженню духовного контакту дитини та батьків через залучення їх до спільної творчості на традиційному ґрунті. На виставці учасники представляли свої творчі роботи, які є зразками традиційних і копіями стародавніх іграшок, а також дизайнерські вироби, сучасні саморобні іграшки і предмети вжитку. За підсумками цього заходу 50 учасників з області отримали перемогу та були відзначені за високий естетичний рівень виконання робіт, традиційність, символіку, пошуково-дослідницький підхід при виготовленні зразків сувенірів.

На високому організаційному рівні був проведений *відбірковий етап всеукраїнського фестивалю патріотичних дій*, участь в якому взяли 15 учнівських команд (90 учасників) закладів освіти області з Криворізької, Павлоградської, Кам’янської, Марганецької міських рад, Губиніської, Межівської селищних рад, Дубовиківської, Могилівської сільських рад та філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”. У фінальному етапі перемогу вибороли 9 команд, за винятком колективів закладів освіти з Криворізької та Дубовиківської ОТГ.

Події останніх місяців, пов’язані з повномасштабною військовою агресією російської федерації, підняли проблему національно-патріотичного виховання дітей та молоді в країні на новий рівень.

В умовах російсько-української війни національно-патріотичне виховання стало найвагомим напрямом діяльності держави та суспільства щодо розвитку у підростаючого покоління національної свідомості на основі суспільнодержавних

(національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), загальнолюдських цінностей, принципів любові і гордості за власну державу, її історію, мову, здобутки та досягнення у сфері культури, економіки, науки, спорту, формування почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності.

На виконання цих надважливих в сучасних реаліях завдань, з метою консолідації та формування історичної свідомості українського народу, збереження національної пам'яті та належного вшанування Захисників України НЕНЦ були ініційовані декілька нових організаційно-масових заходів національно-патріотичного спрямування, зокрема конкурс ессе патріотично-громадянської тематики “Єднанням сильні!”, створення Net-art (віртуального) музею злочинів держави росія в ході розгорнутої воєнної агресії проти суверенної держави Україна конкурс “Декоративний розпис в культурі України”, блиц-конкурс ескізів муралів “Все буде Україна!”.

За підсумками деяких з них здобувачі освіти закладів освіти області, які взяли участь в цих заходах, отримали такі результати:

*конкурс “Декоративний розпис в культурі України” – 25 призових місць;
блиц-конкурс ескізів муралів “Все буде Україна!” – 11 призових місць.*

Робота з обдарованою учнівською молоддю

В освітньому просторі області під керівництвом КЗО “ОЕНЦДУМ” продовжує свою роботу *обласна Природнича школа учнівської молоді* для учнів 9 – 11 класів, як Дніпровська філія Всеукраїнської природничої школи НЕНЦ. На сьогодні вона налічує 8 секцій: екології, біології, хімії, аграрних наук, ветеринарії і зоотехнії, сучасних біотехнологій, флористики та зеленої архітектури, психології та соціології.

Навчання в Школі сприяє якісній підготовці учнів до зовнішнього незалежного оцінювання та вступу до закладів вищої освіти.

В 2021-2022 навчальному році в Школу було зараховано 264 учні, які проходили навчання за змішаною формою роботи та разом з науковими керівниками готували науково-дослідницькі роботи відповідно до профільних секцій.

Освітній процес для слухачів Школи проводився науковцями провідних закладів вищої освіти: Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара, Дніпровського державного аграрно-економічного університету, Українського державного хіміко-технологічного університету на підставі ухвалених угод.

Під час сесій осінньої, зимової та весняної сесій для учнів проводилися лекції, практичні заняття, майстер-класи відповідно до профілю, надавалися індивідуальні консультації щодо підготовки науково-дослідницьких робіт та оформлення наукових досліджень, тестові контрольні роботи з біології та хімії з метою виявлення рівня знань.

Щорічно наприкінці кожного навчального року, з метою підтримки і стимулювання інтелектуально обдарованих дітей та молоді, самореалізації творчої особистості в сучасному суспільстві, працівниками КЗО “ОЕНЦДУМ”, науковцями провідних вишів м. Дніпро для учнів обласної Природничої школи учнівської молоді як підсумок дворічного навчання проводиться *обласний конкурс-захист науково-дослідницьких робіт*.

В зв'язку з карантинними обмеженнями щодо поширення коронавірусної хвороби COVID-19 та введенням воєнного стану у 2022 році конкурс проводився в заочному форматі. Учасники заходу надавали журі для оцінки науково-дослідницькі

роботи та відеопрезентації захисту за секціями Школи. Участь в конкурсі взяли здобувачі освіти закладів освіти 9 територіальних громад, а саме: Дніпровської, Кам'янської, Криворізької, Марганецької, Нікопольської, Вербківської, Обухівської, Слобожанської, Томаківської. Всього на розгляд журі було надано 70 науково-дослідницьких робіт.

За підсумками заходу 41 випускник став переможцем конкурсу. Учні-випускники Школи отримують свідоцтва про позашкільну освіту за зразком, встановленим Міністерством освіти і науки України, які після проходження іспитів зовнішнього незалежного оцінювання сприймаються приймальними комісіями ЗВО, як рекомендації до вступу за вказаним профілем.

Кращі випускники Школи традиційно щорічно разом з талановитою та обдарованою молоддю Дніпропетровщини беруть участь у всеукраїнських творчих та інтелектуальних конкурсах.

В 2022 році – це понад 150 учнів області, 80 з них стали переможцями.

- форум учнівської та студентської молоді “Дотик природи” – 30;
- інтернет-олімпіада “Крок до знань” – 22;
- конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку (для вікової категорії від 16 до 23 років включно) - 14;
- науково-технічний конкурс «Еко-Техно Україна», в частині “Еко-Україна” - 8;
- конкурсу молодіжних проектів з енергозбереження “Енергія і середовище” - 7;
- конкурс винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напрямку (вікова категорія 12-15 років включно) – 6.

Робота профільних закладів позашкільної освіти під час дії воєнного стану

Збройна агресія росії зумовила припинення освітнього процесу в закладах освіти в деяких регіонах нашої країни у зв'язку з бойовими діями або окупацією. По всій країні заклади загальної середньої, позашкільної освіти, в переважній більшості, перейшли на дистанційне або змішане навчання.

В умовах збройної агресії російської федерації профільні та комплексні заклади позашкільної освіти продовжували активно працювати, організовуючи освітній процес, в переважній більшості, в режимі онлайн, а також приділяли важливу увагу вихованню, розвитку творчих здібностей дітей та учнівської молоді, забезпечуючи їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку.

Крім того, вони ефективно займалися громадянським вихованням дітей та молоді, організовуючи національно-патріотичні, еколого-патріотичні заходи, благодійні, волонтерські акції тощо.

Міністерство освіти і науки України радило педагогам проводити вдвічі менше занять, ніж у довоєнний час. Решту часу варто було присвятити роботі в асинхронному режимі:

- спілкуванню з дітьми у месенджерах;
- роботі з онлайн-ресурсами (телеграм, вайбер-каналах тощо);
- виконанню дітьми вправ та завдань, що передбачають психологічно-розвантаження, техніки врегулювання емоційного стану тощо.

З метою адаптації до нових реалій колективами ЗПО області були внесені корективи в організацію освітнього середовища в своїх установах.

Прикладом цієї роботи є створена на сайті КЗО “ОЕНЦДУМ” сторінка “*До Перемоги через дитячу творчість та пізнання навколишнього світу*” для юннатів, батьків, колег, дописувачів, де від початку війни щотижнево розміщуються тематичні інформаційні повідомлення та інші еколого-натуралістичні матеріали, “юннатівські цікавинки”, майстер-класи, відеоролики, патріотичні розмальовки для широкого дитячого та батьківського загалу.

В умовах воєнного стану надзвичайно важливою діяльністю стала *волонтерська допомога*. Як і більшість громадян нашої держави, педагоги ЗПО області активно долучились до волонтерського руху, а також до надання допомоги внутрішньо переміщеним особам, які знайшли захист в Дніпропетровській області.

Педагоги КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради зосередили свою увагу на співпраці з благодійною організацією “Слов’янське серце”, а також на роботі з дітьми-переселенцями. Для них систематично проводилися виховні бесіди, ігри на свіжому повітрі, екскурсії до річки, конкурси, зокрема конкурс малюнків “Лист воїну”. Малюнки, виготовлені дітьми різного віку, були передані бійцям на передову.

На виконання Продовольчої програми вирощені в теплиці цибулю, редиску, салати працівники закладу передали в їдальню для переселенців.

Колектив КЗ “ДЕЦ” м. Кам’янське збирав та надавав переселенцям одяг, постільну білизну, дитяче харчування, вирощені на дослідній ділянці овочі та фрукти, передавав захисникам на фронт малюнки вихованців зі словами подяки всім і кожному, хто захищає нашу державу, проводив екскурсії в Міжшкільному екологічному музеї, яка є візитівкою закладу.

Активно займалися волонтерською діяльністю і працівники КПНЗ “СЮН Тернівського району” КМР, вони залучалися до плетіння сіток, пошиття прапорів та подушок, турнікетів, кольорових нарукавників, розгрузок, збирання речей для вимушених переселенців та ЗСУ тощо.

В КНЗ “Криничанський центр учнівської молоді” під час воєнного стану виникла нагальна потреба тимчасово перепрофілювати роботу закладу. З урахуванням роботи в закладі гуртка “Коструювання та моделювання одягу” і наявністю необхідного обладнання для шиття, з початку війни за підтримки Криничанського селищного голови Юрія Балюка почала працювати “Швейна майстерня”, до роботи в якій були залучені і педагоги закладу. В майстерні виготовляли чохла для бронежилетів, розгрузки, медичні сумки, кармани для магазинів, підсумки для документів, кармани – гранато утримувачі, прапори України та махрові рушники для переселенців.

Також в закладі була облаштована кімната для вимушених переселенців, які тимчасово зупинилися для ночівлі під час переїзду в західні регіони та за кордон, та організована робота кухні.

Педагоги філії КЗО “ОЕНЦДУМ” “Шафран”, КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ”, екологічної філії КПНЗ “Міська СЮТ” Дніпровської міської ради активно працювали з дітьми-переселенцями, проводили екскурсії, майстер класи, різноманітні виховні заходи.

Організація роботи закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти в літній період 2022 року

В зв’язку з відсутністю освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти області в літній період надзвичайно важливу роль у підтримці дітей та родин

внутрішньо переміщених осіб, проведенні різноманітних виховних заходів для різних верств населення відігравали ЗПО, зокрема еколого-натуралістичного напрямку, які стали на місцях осередками для організації змістовного дозвілля, відпочинку, навчання та психологічної підтримки дітей, молоді, батьків.

Педагоги КПНЗ “ЦЕНТУМ” Обухівської селищної ради до Міжнародного Дня захисту дітей для вихованців закладу, їх батьків та тимчасово переміщених дітей, що знаходяться на території Обухівської громади, підготували цікаву змістовну програму, яка включала ігри, змагання, майстер-класи, конкурсу, тематичні виставки, екскурсії, вікторини, катання на конях. Під час заходу діти та батьки мали змогу оздоровитись в унікальному куточку закладу “Апітерапевт”.

Також цікаву програму на це міжнародне свято організували педагоги КЗ “ДЕЦ” Кам’янської міської ради. Вони провели міський віртуальний івент “Від посмішки дитини хай квітне Україна”, який проводився у формі онлайн-гри на сторінці Facebook та на сайті ДЕЦ. Учасники, виконуючи завдання, побували в гостях у казки, змагалися у розв’язуванні ребусів та загадок, танцювали під веселу руханку, розгадали зашифрований лист і через місток єднання приєдналися до челенджів “Подаруй свою посмішку рідній Україні”, “Тваринки – мої друзі”.

Педагогами закладу для юннатів та учнів закладів освіти міста, під час літніх канікул була підготовлена пізнавально-розважальна програма “Драйвові літо в країні Юннатії”, до якої ввійшли заходи: екскурсії в Народний міжшкільний екологічний музей; подорож екологічною стежиною ДЕЦ “Світ природи-дивний світ”; екологічний відеовояж “Таємниці природи навколо нас” (перегляд відео-роликів, мультфільмів, фільмів на еколого-натуралістичну тематику); майстер-класи по виготовленню об’ємних поробок з паперу та інших сувенірів; зоотерапія (можливість поспілкуватися з мешканцями куточку живої природи); калейдоскоп розваг на свіжому повітрі: міні-квести, естафети, рольові ігри, змагання та флешмоби.

Педагоги КЗ “Міський ЕНЦДУМ” Марганецької міської ради підготували і провели для вихованців в дистанційному режимі декілька цікавих майстер-класів, зокрема “Квітка-оберіг”, “Лялька - мотанка”, “Патріотичний браслет”, які були розміщені на ресурсі Youtube для широкого загалу.

В червні також в дистанційному режимі колективом було організовано роботу літньої біологічної школи, до якої було залучено 65 вихованців. Для дітей були проведені віртуальні екскурсії, майстер-класи, екологічні квести та інші заходи природоохоронного спрямування.

Колектив КЗО “ОЕНЦДУМ” взяв на утримання мешканців куточку живої природи Донецького обласного еколого-натуралістичного центру, який вимушено переїхав із зони активних бойових дій. Педагоги закладу та вихованці протягом літа проводили догляд та годування тварин, а також сеанси “анімалотерапії”.

Впродовж літа на території закладу педагогами були проведені ознайомлюючі екскурсії “Подорож у країну Юннатію” для дітей-переселенців, батьківської та екологічної громадськості. Одна з екскурсій була проведена за участю відомого місцевого краєзнавця, літератора, публіциста Миколи Чабана.

В КЗ “Нікопольський міський ЕНЦ” з метою організації дозвілля родин з дітьми, зокрема переселенців, зняття психологічної напруги був започаткований проєкт “Родинні екологічні прогулянки”, який включає відвідання різних локацій на території та в навчальних приміщеннях закладу: музей природи, акваріумно-тераріумний комплекс, зимовий сад, кімнату-музей “Природа Нікопольщини”, навчально-дослідницька навчальна ділянку та куточок живої природи.

Педагоги КПНЗ “СЮН Тернівського району” КМР активно працювали влітку з дітьми-вимушеними переселенцями, Для них були проведені майстер-класи з оригамі, квілінгу, соломом плетіння, практичні заняття по виготовлення композицій з природного матеріалу, екологічні ігри та естафети. За допомогою педагогів діти власноруч виготовляли подарунки для воїнів ЗСУ: малюнки, квіткові композиції, об’ємні паперові моделі тварин та рослин тощо.

На жаль, в зв’язку з вимушеним простоем штатних працівників значно зменшилася ефективність роботи КПНЗ “СЮН” м. Павлограда, територія якого має значний виховний, рекреаційний та оздоровчий потенціал. В літній період на території СЮН було організовано тільки проведення двічі на тиждень гуртків одного дня, в програмі яких були включені розважальні, пізнавальні заходи для дітей, спілкування та догляд за тваринами куточку живої природи та зоолого-тваринницького комплексу.

Аналіз роботи закладів освіти області за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти в 2021 – 2022 навчальному році свідчить про те, що виконуючи важливу державну місію, вони є на місцях основними осередками надання дітям та молоді екологічних знань, формування нової екологічної свідомості і культури, забезпечуючи розвиток природоохоронного, дослідницько-експериментального, оздоровчого, профорієнтаційного напрямку позашкільної та позакласної еколого-натуралістичної діяльності.

Заклади освіти області в своїх громадах активно залучають дітей та учнівську молодь до участі у трудових, екологічних та природоохоронних акціях, проектах, конкурсах, програмах, що дозволяє молодому поколінню краще пізнавати природу рідного краю, проводити детальні наукові дослідження та моніторинг природних об’єктів Придніпров’я, змістовну науково-дослідницьку роботу з сільського і лісового господарства, квітникарства, озеленення та благоустрою, спостерігати за змінами, які відбуваються в довкіллі під впливом людини, та виконувати конкретні практичні дії по його збереженню, оздоровленню та відновленню.